

Nguyễn Thiện Giáp (ed) & Võ Thị Minh Hà:

Từ vựng học tiếng Việt.

Hà Nội: Nhà xuất bản Giáo dục Việt Nam, 2016. 243 s.

ISBN 978-604-0-08955-7.

Lexikologie vietnamštiny, takto prostý název nese kniha vydaná v národním nakladatelství pro pedagogickou literaturu, a je více důvodů, proč jí věnovat aspoň stručnou pozornost. Kniha je určena pro domácí odbornou veřejnost a studentstvo jako příručka, jejíž oficiální určení naznačuje už to, že v první dvacítce citovaných položek dominují ruští autoři včetně Lenina. Knihu lze dobře srovnávat se starší verzí stejnojmenné příručky Nguyễn Thiện Giáp (1998), která se dočkala několika stejných vydání (2003 aj.) a lze v nich sledovat vydavatelské trendy. Jedním z nich je výrazné zestručnění a zpřehlednění textu. Menší náklad (2000 u starší, 700 u novější verze) je jen ekonomický, protože ručně dělané kopie, které se ve velkém vyrábí na univerzitách pro každý ročník, jsou výrazně levnější. U novější knihy je za každou kapitolou několik shrnujících otázek pro zpětnou kontrolu dostatečné recepce látky. Starší verze kontrolní otázky neobsahuje a je tak v některých ohledech odbornější, navíc má vynikající předmluvu (Nguyễn Văn Tu), která srovnává i koncepční a terminologické odlišnosti vietnamských a některých zahraničních lingvistů. Na druhé straně má starší verze dobově poplatné části, které se už v novější stručnější verzi neobjevují.

V první kapitole se vysvětluje odborná terminologie (2016: 9–29), stejně jako ve starší verzi. Dále jsou na několika dalších stránkách jmenovány hlavní starší slovníky vietnamštiny, jako první příznačně *Dictionarium Annamiticum – lusitanium latinum* A. de Rhodese z roku 1651, ale u některých pozdějších by člověk ocenil bibliografické údaje, byť u dostupných titulů dnes není problém je dohledat v knihovnách. Dále se na tomto místě obě vydání odlišují. Ve starším vydání z roku 1998 nejprve následuje další metodicko-terminologický úvod s odkazy na starší německou lingvistiku z let 1834–1963 (např. i J. W. Grimm), která sice patří k počátkům oboru, ale není už tak zajímavá z hlediska moderních přístupů v lexikologii. I dál se pak ve starším vydání místy pracuje s německou terminologií a příklady z němčiny a ruštiny. V novém zpracování místo toho najdeme komentovaný přehled tematické literatury: více než dvacítku významných titulů, které byly publikovány vietnamskými autory po roce 1954 v Hanoji nebo po sjednocení i v Ho Či Minově městě a Haiphongu. Nejvýznamnější a vícekrát zastoupení autoři či editoři jsou Đỗ Hữu Châu, Nguyễn Văn Tu, Nguyễn Thiện Giáp, Hoàng Văn Hành, Nguyễn Văn Khang, Hà Quang Năng a Lê Trung Hoa. Staví se tedy přednostně na domácí tradici.

V textu druhé obsáhlé kapitoly (2016: 39–91) věnované slovtvorným postupům ve vietnamštině není ve vztahu ke staršímu vydání zásadní odlišnost. Na rozdíl od indoevropských jazyků se na slovtvorbě ve vietnamštině výrazně více podílí i obsáhle popisovaná reduplikace. Ve starším vydání ale poté následuje dlouhá kapitola (1998: 119–235), která nebyla do nové příručky vůbec zařazena. Jde o dílčí úvod do sémantiky, citelně založený na ruských autorech z doby SSSR, s citáty politiků a vietnamských spisovatelů.

Ve třetí nejobsáhlejší kapitole nové verze příručky (2016: 92–190) o historickém vývoji lexika jsou v porovnání se starší verzí lépe zpracovány historicko-srovnávací partie vztahu moderní vietnamštiny a sinovietnamštiny nebo staré čínštiny, protože za posledních dvacet let k tomuto tématu již více píší i vietnamští lingvisté (za více z nich aspoň LUONG 1994, LÊ 2002). Díky lepší možnosti čerpat z domácí literatury je proto uvedeno i mnohem víc lexikálních příkladů a novější vydání v tomto ohledu znamená nesporný přínos. Sekce k výpůjčkám z indoevropských jazyků zůstala stejně jako ve starším vydání omezena na několik desítek příkladů z francouzštiny, i když jsou k dispozici nové kvalitní práce (např. VƯƠNG 2010, NGUYỄN 2013). Některé chyby v zápisu vlastních jmen ve starším vydání nejsou bohužel v nové verzi opravené nebo jsou vinou sazby i více zkomolené (Bemhar Kadgren místo správného Bernhard Karlgren). V dalším výkladu zůstávají rezidua politických autorit, ale třeba srovnání vietnamských termínů pro ‚telefon‘ (điện thoại), ‚telegraf‘ (điện tín), ‚rádio‘ (radio) a ‚elektrinu‘ (điện lực) s ekvivalenty ve francouzštině, němčině, angličtině a ruštině se realizovalo tak, že zatímco ve starším vydání (1998: 274) byly vietnamské termíny od srovnávací tabulky indoevropských termínů oddělené a zmíněné jen v předcházejícím textu, v novém vydání (2016: 145) jsou již zakomponovány do tabulky tak, že tvoří graficky integrovaný první řádek, který je nadřazen indoevropským slovům a řídí je. V obou případech lze považovat za nedostatek, že nebyla připojena vedle případné japonštiny i čínština, která byla přímým zdrojovým jazykem všech uvedených dvouslovných vietnamských termínů, jen rádio představuje výpůjčku z francouzštiny. Téma sémantických změn užitečně ilustruje v obou knihách stejné tabulky s malým výběrem několika desítek slov, které měly ve staré vietnamštině jiný význam než dnes.

Poslední část knihy tvoří kapitola o slovní zásobě z hlediska slovníků, kde je celkem podrobně komentována problematická nejednotnost v ortografii, která má vliv na řazení slovníkových položek, a také nejednotné psaní velkých a malých písmen. Novější příručka má navíc 26 stran (2016: 206–231) věnovaných samotnému přehledu vietnamských slovníků, a i tak uvádí jen některé z hlavních druhů, zde již neutrálně i ty, co vyšly v jižní Republice Vietnam, když byla země rozdělena. Hodnotné jsou bibliografické údaje speciálních slovníků vietnamských dialektů a slovníky k významným literárním dílům (*Truyện Kiều*; *Lục Vân Tiên*) nebo studie jazyka spisovatele Nguyễn Trãi.

Ve starší příručce je na konci v bibliografii uvedeno pouze 34 titulů, jinak bylo v této knize citováno spíš v poznámkách pod čarou. Nová příručka již má standardní bibliografii (129 titulů a zvláště je oddělen bibliografický soupis 36 slovníků). Lze uzavřít, že nové vydání je pro mladého vietnamského akademika oproti starší verzi informativnější, věcnější a není tolik zatížené politickými daty. Díky kontrolním otázkám lze knihu dobře použít k samostudiu. Vývoj jazyka je ale popsán s relativně malým množstvím příkladů a v návaznosti na to by bylo třeba více systematizovat proporčně největší vliv čínštiny. Je však vietnamským zvykem často rozhodující čínský vliv když ne přímo zamlčet (například v popisech válek ve 20. stol.), tak ho aspoň uvádět jen v malé míře, aby se podtrhla role vietnamské kultury. Podobný přístup najdeme i v oblasti tradiční medicíny, například v poznámce, že „čínské léky nejsou vždy vhodné pro vietnamské tělo“ (HOÀNG et al. 2016: 16), i když se ve Vietnamu skutečně

paralelně používá jak tradiční čínská medicína (označovaná jako „severní“), tak i vlastní tradice založená na specifických léčivých bylinách z tropických lokalit („jižní“).

V odborné literatuře (i té západní) by recenzovaná příručka měla být přinejmenším citována a využita jako vítaný zdroj bibliografie. Poskytnout opravdu kvalitní text je ale úkol, který si ještě vyžádá víc systematické práce a ideálně i spolupráce mezi vietnamskými a západními lingvisty.

LITERATURA

HOÀNG, Bảo Châu et al. 2016. Overview of Vietnamese traditional medicine. In: *Vietnamese traditional medicine (Third Edition)*. Hà Nội: Thế Giới Publishers, s. 1–28.

LÊ, Đình Khấn. 2002. *Từ vựng gốc Hán trong Tiếng Việt. The Stock of the Sino-Original Vocabulary in Vietnamese*. Hồ Chí Minh: Nhà xuất bản đại học quốc gia.

LUONG, Van Ke. 1994. *Der chinesische Einfluss auf die vietnamesische Sprache. Untersuchungen zu Kontaktprozessen zwischen dem Vietnamesischen und dem Chinesischen, insbesondere zu den Veränderungen der semantischen und grammatischen Merkmale der sinovietnamesischen Elemente*. (Diss. 1991. Humboldt-Universität zu Berlin, Fakultätsinstitut für Asien und Afrikawissenschaften). Münster – Hamburg: Lit Verlag.

NGUYỄN, Thiện Giáp. 1998. *Từ vựng học tiếng Việt*. Hà Nội: Nhà xuất bản Giáo dục.

NGUYỄN, Văn Khang. 2013. *Từ ngoại lai trong tiếng Việt*. TP Hồ Chí Minh: Nhà xuất bản Tổng hợp Thành phố Hồ Chí Minh.

VƯƠNG, Toàn. 2010. *Tiếng Việt trong tiếp xúc ngôn ngữ từ giữa thế kỷ XX / Le vietnamien en contact linguistique depuis la deuxième moitié du XXe siècle*. Hà Nội: Nhà xuất bản Dân trí.

Michal Schwarz

Department of Linguistics and Baltic Studies

Faculty of Arts, Masaryk University

Jaselská 18, 602 00 Brno

Czech Republic

schwarz@phil.muni.cz